

Koopkracht '80

... het door het kabinet beoogde doel om het koopkrachtverlies in 1980 voor gezinnen met uitsluitend een minimuminkomen te beperken. (kan technisch niet tijdig en niet op verantwoorde wijze . . . . worden uitgevoerd". Dat schrijft minister Albeda op 30 september 1980 in een brief aan de Tweede Kamer. Het markeert de officiële erkenning dat de jarenlang gekoesterde maar geleidelijk steeds meer uitgedeelde doelstelling van handhaving van de koopkracht nu geheel moet worden losgelaten. Zelfs de koopkracht van de laagstbetaalden is in 1980 niet meer te handhaven. Althans, het kabinet is niet bereid daarvoor de benodigde middelen (naar schatting ca. 100 mln.) op tafel te brengen.

Het is snel gegaan met de aftakeling van de koopkracht-doelstelling. Toen het kabinet-Van Agt in juni 1978 in *Bestek '81* zijn financieel-economische plannen voor de komende jaren ontvouwde, heette het nog: „voor zover mogelijk wordt ook gestreefd naar handhaving van de koopkracht van de middeninkomens modaal en circa f. 50.000". Al spoedig bleek echter dat dit veel te hoog was gegrepen. Het zou al moeilijk genoeg zijn de koopkracht van de modale werknemer veilig te stellen. Dat werd het nieuwe doel. Maar ook dit bleek niet te realiseren. Dat werd duidelijk toen het Centraal Planbureau begin dit jaar zijn nieuwe tegenvallende cijfers presenteerde. Als dan de koopkracht van de minimuminkomens maar onaangetaast zou worden gelaten! Maar nee, enkele maanden geleden werd dit in het parlement verder beperkt tot de koopkracht van *kostwinners en gezinnen* met een minimuminkomen. En nu blijkt zelfs dit niet meer te lukken. De zoveelste sociaal-economische doelstelling kan worden toegevoegd aan de verzameling onvervulde beloften. Koopkracht '80 is niet meer.

Men zou geneigd kunnen zijn het afscheid van de koopkracht-doelstelling niet al te ernstig op te vatten. Sinds 1973 zijn de reële vrij beschikbare inkomens op het niveau van het minimumloon en iets daarboven immers met meer dan 20% toegenomen. Het modale inkomen nam in dezelfde periode met bijna 15% toe. Een koopkrachtverlies van enkele procenten in 1980 en 1981 valt daarbij in het niet. Wat bij deze redenering echter uit het oog wordt verloren is het sociale karakter van wat als minimaal inkomen wordt beschouwd. De uitdrukking „minimuminkomen" verwijst immers niet naar een pakket goederen en diensten waarmee men op minimale wijze in zijn levensonderhoud kan voorzien, het minimuminkomen is de uitdrukking van wat op een bepaald moment in een ontwikkelde maatschappij als de minimale levensstandaard wordt beschouwd. Ongetwijfeld is deze sinds 1973 verder gestegen. Haast iedereen zal wel voorbeelden kunnen noemen van goederen en diensten die nog geen tien jaar geleden min of meer als luxe werden beschouwd, maar die nu algemeen als noodzakelijk worden gezien. Het moet duidelijk zijn dat de algemeen aanvaarde opvattingen omtrent de minimale levensstandaard niet zo maar naar beneden kunnen worden bijgesteld. Even duidelijk moet het zijn hoe hard de aantasting van de koopkracht van het minimuminkomen kan aankomen, als de betrokkenen beneden deze minimale levensstandaard worden gedrukt.

Niettemin zal dat in 1980 en, als de prognoses worden bewaarheid, in 1981 het geval zijn. Daarbij moet worden bedacht, dat de situatie voor de minimuminkomens in feite ongunstiger is dan de cijfers doen uitkomen. In de eerste plaats is er het probleem van de naijling bij de aanpassing van de hoogte van het wettelijk minimumloon en de sociale uitkeringen aan de prijsstijging. Het inkomen wordt pas aangepast, als het leven al een tijdje duurder is. Wanneer er sprake is van een tegenvallende prijsontwikkeling, zoals momenteel het geval, kan dit tot een duidelijk merkbaar achteruitgang van de koopkracht leiden.

In de tweede plaats kan het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie een geflatteerd beeld geven van de prijsstijgingen waarmee de minimuminkomenstrekkingen worden geconfronteerd. Dit zal het geval zijn wanneer de elementaire levensbehoeften relatief sterk in prijs stijgen. Deze nemen immers in het bestedingspakket van de minimuminkomenstrekkingen een zwaarder gewicht in dan in het gemiddelde standaardpakket waarop het prijsindexcijfer is gebaseerd. De in het verschieft liggende forse huurverhogingen, de grote energieprijsstijging en de verhoging van het lage BTW-tarief voor primaire levensbehoeften zullen bij de laagste-inkomenstrekkingen dan ook hard aankomen. De situatie is nog slechter in gevallen waarin de individuele omstandigheden in ongunstige zin afwijken van die van het statistische standaardwerknemersgezin, b.v. doordat er meer dan twee kinderen op school zijn, de stookkosten relatief hoog zijn, (geld voor isolatie is er niet), er veel reiskosten moeten worden gemaakt enz. Daarbij moet in het oog worden gehouden dat het niet om sporadische gevallen gaat. Er zijn vele honderdduizenden huishoudingen die van het minimum moeten rondkomen. Niet voor niets heeft een aantal directeuren van sociale diensten in grote steden een klemmend beroep gedaan op regering en parlement de koopkracht van de (sociale) minima in stand te houden. Uit dagelijkse ervaring weten zij wat voor problemen met ontoereikende inkomens gepaard kunnen gaan. Het gaat niet aan dit te bagateliseren met de opmerking dat „het minimum niet persé deerniswekkend" hoeft te zijn.

Toch zou misschien onder bepaalde omstandigheden een koopkrachtvermindering van het minimuminkomen aanvaardbaar kunnen zijn. Zelfs het minimuminkomen is geen heilige koe. Het is denkbaar dat in een nationale inspanning om de economische moeilijkheden te overwinnen, van iedereen incl. de laagstbetaalden een inkomensoffer zou worden gevraagd. Uit enquêtes is gebleken dat er onder de Nederlandse bevolking een zeer grote matigingsbereidheid bestaat. Maar dan zou wel zeer duidelijk zichtbaar moeten worden gemaakt voor welk doel de laagstbetaalden hun strakke broekriem nog verder moeten aanhalen. Dat doel kan in elk geval niet zijn gelegen in de omstandigheid dat de overheid in eigen huis geen orde op zaken weet te stellen. Zo'n nationale aanpak vereist beleid van een geheel andere orde dan de knibbel-knabbel-knuistje-politiek die nu wordt gevoerd en die nu ook de laagste inkomens niet langer ongemoeid laat.

L. van der Geest